

Ks. Albert T. Mączka Can. Reg. – Klosterneuburg

EKUMENICZNE ZNACZENIE OSOBY I DZIEŁA ŚW. OLAVA* HARALDSSONA

Rok 2014 był szczególnym czasem dla Królestwa Norwegii i mieszkających w nim chrześcijan. W tym właśnie roku obchodzono 1000-lecie nawrócenia i chrztu św. Olava II Haraldssona (16.10.1014 r.). Główne uroczystości zaplanowano we Francji w dniach 16–19 października 2014 r. w katedrze w Rouen, gdzie Olav przyjął chrzest. Jubileusz ten zgromadził i katolików, i protestantów. W uroczystej Mszy św., której przewodniczył prymas Normandii i arcybiskup Rouen Jean-Charles Descubes, wziął również udział katolicki biskup Oslo i administrator apostolski Prałatury Terytorialnej w Trondheim Bernt I. Eidsvig Can. Reg. oraz wielu katolickich księży przybyłych z pielgrzymką na te uroczystości. Uczestniczyli w nich także przedstawiciele Kościoła Norweskiego (luteranie) z przewodniczącą Konferencji Biskupów Kościoła Norwegii biskup Helgą Haugland Byfuglien, biskupem Nidaros (Trondheim) Torem Singsaasem, reprezentantami władz miejskich Trondheim oraz Narodowego Centrum Kultury Stiklestad. Doniesienia prasowe wielokrotnie podkreślały wyjątkowość tego wydarzenia i jego ekumeniczny charakter¹. Ponadto przekazano

* Autor zachował w całym artykule norweską pisownię imienia Olaf.

¹ Por. J. Haugen Egge, T. Soot-Ryen, *1000 år siden Olav den helliges død*, <http://www.nrk.no/trondelag/1000-ar-siden-olav-den-helliges-dap-1.11992977> (dostęp 24.04.2016); C. Guhnfeldt, *Kilden til Olav den helliges død finnes og feires i Frankrike*, <http://www.aftenposten.no/fakta/innsikt/Kilden-til-Olav-den-helliges-dap-finnes-og-feires-i-Frankrike-7625147.html> (dostęp 22.04.2016); *1000 år siden Olav blei døpt*, <https://kirken.no/nb-NO/om-kirken/aktuelt/1000-ar-sidan-olav-blei-doypt/> (dostęp 22.04.2016); T. Kristiansen, *Storslått feiring av Hellig Olavs død*, <http://www.bergen.kirken.no/Artikler/Nyheter/ArticleId/17458/Storslatt-feiring-av-Hellig-Olavs-dap> (dostęp 22.04.2016); *Feiring av Olavs Død i Rouen*, <http://www.olavsdagene.no/nyheter/feiring-av-olavs-dap-i-rouen.html> (dostęp 23.04.2016); H. Øyma, *Oslo: Velkommen til feiring av Olav den helliges omvendelse*, <http://www.katolsk.no/nyheter/2014/09/oslo-velkommen-til-feiring-av-olav-den-helliges-omvendelse> (dostęp 22.04.2016).

arcybiskupowi Rouen relikwie św. Olava. Trzeba również zaznaczyć, że w Oslo, nieco wcześniej, 11 października 2014 r., relikwie świętego króla Norwegii zostały też przekazane parafii prawosławnej św. Olgi. Pięć dni później w uroczystość nawrócenia św. Olava, jego relikwie przeniesiono do kaplicy prawosławnej w Stiklestad².

Sam fakt spotkania przedstawicieli Kościoła rzymskokatolickiego i Kościoła Norweskiego już mówi o wyjątkowym miejscu Olava Haraldssona w historii Norwegii i chrześcijaństwa. Spotkanie z Kościołem prawosławnym w Oslo i Stiklestad było nie tylko dopełnieniem uroczystości w Rouen, ale wskazało także na to, że św. Olav stanowi część dziedzictwa chrześcijańskiego tak wschodniego, jak i zachodniego, tak Kościoła rzymskokatolickiego, jak i Kościoła Norwegii.

Powyżej uczynione spostrzeżenia mogą zaskoczyć czytelnika i wzbudzić wiele pytań dotyczących samego stanu dialogu ekumenicznego w Norwegii oraz między Kościołami – szczególnie rzymskokatolickim, norweskim (luteranckim) i prawosławnym. Celem tego artykułu nie jest jednak dokonywanie analizy owego dialogu, chociaż z pewnością byłaby interesująca, lecz zwrócenie uwagi na samą postać Olava Haraldssona, wokół którego zgromadzili się współcześni chrześcijanie różnych wyznań, aby złożyć Bogu wspólne dziękczynienie za jego nawrócenie i chrzest.

W naszych rozważaniach koniecznym staje się ukazanie istotnych momentów życia przyszłego świętego króla Norwegii, a ponadto jego oddziaływanie na wierzących w tym kraju. Analiza zarówno wybranych opracowań dotyczących Olava Haraldssona i jego działalności, jak i analiza kontekstu historycznego wskażą na najważniejsze wydarzenia, które uczyniły go osobą prowadzącą wszystkich norweskich chrześcijan do jedności w Chrystusie³. Będzie można także zauważyć, że każde wyznanie, które czerpie z tego dziedzictwa, zbliża się do siebie w dialogu ekumenicznym. Fakt ten sprawia, że Olav Haraldsson jest otaczany szacunkiem przez protestantów, prawosławnych i katolików. To znalazło swój wyraz w ekumenicznym wymiarze spotkania, które przygotował Komitet Organizacyjny Uroczystości Jubileuszu 1000-lecia Nawrócenia i Chrztu św. Olava Haraldssona.

² Por. H. Øyma, *Oslo katolske bispedømme gir olavsrelikvie til ortodokse menighet*, <http://www.katolsk.no/nyheter/2014/10/oslo-katolske-bispedømme-gir-olavsrelikvie-til-ortodoks-menighet> (dostęp 23.04.2016).

³ Niniejszy artykuł nie będzie się koncentrował na dokonaniu analizy krytycznej źródeł historycznych dotyczących wypraw podejmowanych przez Olava czy legendy o Olavie, a także pieśni i hymnów liturgicznych. Niemal w każdym opracowaniu poświęconym temu królowi Norwegii autorzy odwołują się do najstarszego dzieła historycznego Północy: Snorre Sturlason, *Heimskringla. Norske kongesagaer*, które na ich potrzeby już zostało poddane podobnej analizie. Czerpiąc z tych krytycznych opracowań, autor skoncentruje się na oddziaływaniu tych faktów na współczesną rzeczywistość oraz na ekumenicznym znaczeniu osoby i dzieła św. Olava Haraldssona.

1. Okoliczności nawrócenie i chrztu św. Olava

Około roku 995 przyszedł na świat Olav, syn Haralda Grenske i Asty⁴. Chłopiec stracił ojca już w wieku niemowlęcym. Jego matka wyszła powtórnie za mąż za Sigurda Syra. Osobowości tych dwóch mężczyzn były bardzo odmiennie. Ojciec Olava, Harald, był porywczy, przerażający, lubieżny, brutalny, pełen chęci posiadania bogactw, widzący prawo w sile swojego miecza i topora. Natomiast ojczym, Sigurd, przeciwnie. Był człowiekiem mądrym, miłującym pokój, oddanym pracy na roli i szanującym prawo. Olav miał zatem szczęście dorastać w dość spokojnej atmosferze majątku ziemskiego, o czym zaświadcza Snorre⁵. Jednakże nawet ten kronikarz nie wspomina ani jednym słowem o chrześcijaństwie, chrzcie czy pobożnym życiu przyszłego króla. Lars Roar Langslet w swoje książce *Olav den Hellige* stawia tezę, że młody Olav już w Norwegii zetknął się z chrześcijaństwem⁶. Wydaje się jednak, że jeżeli przyszedł król znał w młodości chrześcijaństwo, to z pewnością nie był kimś szczególnie oddanym Bogu w Trójcy Jedynemu. Trzeba mieć świadomość, że w tym czasie w Norwegii panował jeszcze kult bogów Valhalli. Wprawdzie król Olav Tryggvasson w 995 r. po powrocie z łupieżczej wyprawy do Anglii przywiózł ze sobą do Norwegii biskupa⁷ i księży. Niemniej zasięg ich działalności misyjnej był bardzo ograniczony⁸.

Olav był typowym młodzieńcem swojej epoki. Nie wiązał swojej przyszłości z życiem na wsi. Dowodzi tego fakt, że już w wieku 12 lat udał się na swoją pierwszą zbójecką wyprawę, a w 1011 r. zdobył Canterbury. W czasie tej napaści wikingowie zatrzymali arcybiskupa Elphege jako zakładnika. Po jego zamordowaniu i otrzymaniu ogromnego okupu przywódca napastników, Torkjell, stał się obrońcą Anglii przeciw Duńczykom⁹. Okrucieństwa, które towarzyszyły napaściom Normanów były odnotowywane

⁴ Por. Snorre Sturlason, *Heimskringla. Norske kongesagaer*, tłum. K. A. Pollestad, t. 2, Oslo: Gyldendal 2012, s. 9; Dalej cytowany jako Snorre – to forma ogólnie przyjęta dla cytowania tego autora w Norwegii.

⁵ Por. Snorre, *Heimskringla*, s. 9n; L. R. Langslet, *Olav den Hellige*, Oslo: Gyldendal 1998², s. 22n.

⁶ Por. L. R. Langslet, *Olav den Hellige*, s. 28n.

⁷ Por. V. Henriksen, *Fra kristning til reformasjon*, w: *Den katoske kirke i Norge*, red. J. W. Gran, E. Gunnes, L. R. Langslet, Oslo, Aschehoug 1993, s. 5. Autorka wskazuje na pewną trudność w ustaleniu właściwego imienia biskupa, gdyż źródła historyczne raz używają imienia Jon, innym zaś razem Sigurd.

⁸ Por. tamże, s. 5–8.

⁹ Por. L. R. Langslet, *Olav den Hellige*, s. 25–26; E. Gunnes, *Rikssamling og kristning 800–1177*, w: *Norges historie*, red. K. Mykland, t. 2, Oslo: Cappelen 1976, s. 231n.

w wielu kronikach¹⁰. Nie bez powodu ok. XI w. chrześcijańska Europa dołączała do Litanii do wszystkich świętych nowe wezwanie: *A furore Normanorum libera nos, Domine*¹¹. Rabowanie, mimo swej brutalności, przyczyniło się jednak do nawiązywania nowych kontaktów i doprowadziło do spotkania młodego wikinga z chrześcijaństwem.

Olav rozstał się z Torkjellem i udał się na południe do Normandii, do Rouen, gdzie zimą z 1013 na 1014 r. spędził na dworze księcia Ryszarda II. Książę przyjął go bardzo życzliwie i często się z nim spotykał¹². Trudno ustalić, co działo się w sercu Olava, ale jedno jest pewne: rozpoczął się proces nawrócenia. Nie wiadomo, co dokładnie wpłynęło na zmianę jego sposobu myślenia i postępowania. Nie bez znaczenia pozostawały z pewnością klasztory i organizowane przez nie szkoły. Być może właśnie doświadczenie życia monastycznego i liturgicznego ówczesnego Rouen przyczyniło się do łaskawego spojrzenia na tradycję chrześcijańską Zachodu¹³. Być może wielka otwartość ze strony arcybiskupa Rouen, Roberta, i nauki, które Olav pobierał między innymi u niego, wsparły dzieło nawrócenia. Olav Müller w książce zatytułowanej *Olav der hellige. Olav Haraldsson* wiele miejsca poświęca analizie konfrontacji w młodym wikingu starych bogów Valhalla z nowo odkrytym Jezusem Chrystusem¹⁴. Píše on:

Chrześcijanie w Rouen mogli opowiadać Olavowi o niebieskim raju, który stał w jaskrawym przeciwieństwie do pogańskich wyobrażeń. Opowiadali mu o niebie, które było otwarte dla wszystkich ludzi – także dla kobiet, niewolników i dla biednych. Warunkiem wejścia do nieba było, ażeby dokonywali właściwych wyborów, jak długo żyliby na ziemi. Również życie przy Wszechmogącym Ojcu w niebieskim zamku było czymś więcej niż mroczne pomieszczenia Helheims,

¹⁰ Por. O. Müller, *Olav den hellige. Olav Haraldsson*, Oslo: St. Olav / Maximilian 2010, s. 12–14.

¹¹ Tamże, s. 14. „Od gniewu Normanów wybaw nas, Panie”.

¹² Trzeba nadmienić, że spokojny pobyt w Normandii był związany z osiedleniem się tu wcześniej Normanów i ich zasymilowaniem się z Frankami. Zob. L. R. Langslet, *Olav den Hellige*, s. 27; B. Kumor, *Historia Kościoła*, t. 2, Lublin: Wydawnictwo KUL 2003, s. 104n; M. Banaszak, *Historia Kościoła katolickiego*, t. 2, Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej 1989, s. 42; D. A. Sikorski, *Normanowie*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 13, Lublin: TN KUL 2009, k. 1404.

¹³ Trzeba pamiętać, że jest to okres wprawdzie sprzed podziału chrześcijaństwa w 1054 r., jednak już w tym czasie różnice kulturowe oraz liturgiczne między Wschodem i Zachodem są bardzo daleko idące. Zob. D. Olszewski, *Dzieje chrześcijaństwa w zarysie*, Katowice: Księgarnia św. Jacka 1983, s. 60, 79–84.

¹⁴ Por. O. Müller, *Olav den hellige*, s. 21–26. Więcej na ten temat można dowiedzieć się ze *Store Norske Leksikon* (wydanie internetowe). Zob. *Norrøn mytologi*, https://snl.no/norr%C3%B8n_mytologi (dostęp 23.04.2016); *Valhall-myntologisk*, <https://snl.no/Valhall%252Fmyntologisk> (dostęp 23.04.2016).

czymś więcej od monotonnego wojowniczego życia w zamku Odyna. W niebie byłyby piękne scenerie, kolorowe łąki i wzgórza z pachnącymi kwiatami. W niebie błogosławieni razem z aniołami widzieliby Boga takim, jakim On jest i byłiby wypełnieni miłością do Niego i wszystkiego, co warto kochać. Takie wyobrażenia wyzwoliły w umyśle Olava siły, które dążyły do osiągnięcia nieskończonej prawdy, miłości i piękna¹⁵.

Z pewnością przyszły król spotkał się także z opowieściami o Karolu Wielkim, które zrobiły na nim wielkie wrażenie. Ten ideał monarchy nosił głęboko w sercu¹⁶. Nie bez znaczenia pozostało też zdobyte w Rouen doświadczenie funkcjonowania struktur państwowych, organizacji władzy centralnej, a możliwe, że prądów reformatorskich w klasztorach¹⁷. Te doświadczenie sprawiły, iż Olav poprosił o chrzest. Prawdopodobnie udzielił mu go brat księcia Ryszarda II, arcybiskup Robert, w 1014 r.¹⁸ Obecnie Kościół katolicki w Norwegii wspomina liturgicznie to wydarzenie 16 października.

W czasie pobytu w Normandii, ale i poprzez kontakty z Anglią Olav zapoznał się z kulturą Europy, Kościołem zachodnim oraz z ideałami chrześcijańskimi. Przyjął chrześcijaństwo bardzo poważnie i z przekonaniem, że nie tylko będzie je wyznawał, ale także bronił i krzewił.

Dla pełnego ideałów chrześcijańskich młodego wikinga nadszedł stosowny czas powrotu do Norwegii, która w tym czasie była podzielona i nie miała jednego władcy. Jesienią 1015 r. ze względu na zaistniałą w Norwegii pomyślną dla niego sytuację polityczną Olav zdecydował się na powrót, aby przejąć władzę i stać się królem Norwegii¹⁹. Wydaje się jednak, że nie miał zamiaru powracać do tradycyjnego obrazu króla wikingów – brutalnego, porwczego i przerażającego. Wracał do Norwegii z innym zupełnie planem. Zawarł w nim pragnienie urzeczywistnienia ideałów chrześcijańskich, które przyjął do serca wraz ze chrztem św. i bierzmowaniem.

2. Realizacja zamiaru chrystianizacji Norwegii

Po przybyciu do Norwegii, do Viken, Olav rozpoczął gromadzenie wojska, aby pokonać swoich przeciwników²⁰. Z konfrontacji zbrojnej wyszedł zwycięsko i w ten sposób zaczął swój pełen sukcesów marsz w kierunku

¹⁵ O. Müller, *Olav den hellige*, s. 25. Wszystkie przekłady z języka norweskiego dokonane zostały przez autora artykułu.

¹⁶ Por. tamże, s. 27–32.

¹⁷ Por. tamże, s. 21; L. R. Langslet, *Olav den Hellige*, s. 29.

¹⁸ Por. L. R. Langslet, *Olav den Hellige*, s. 28; Snorre, *Heimskringla*, s. 22.

¹⁹ Por. O. Müller, *Olav den hellige*, s. 33–38; por. E. Gunnes, *Rikssamling og kristing 800–1177*, s. 233–239.

²⁰ Por. L. R. Langslet, *Olav den Hellige*, s. 33.

Trøndelagu²¹. Ostatecznie po porozumieniu z królem Rogalandu, Erlingiem Skjalgssonem, zawartym na wyspie Kvitsøy, Olav objął rządy w całej Norwegii. Wzrost jego potęgi militarnej, jak i godność królewska stały się punktem wyjścia dla realizacji planów jego serca.

W średniowiecznej tradycji chrześcijańskiej władza królewska stała w centrum życia państwowego. Król był osobą, która troszczyła się o sprawiedliwość i wolność, która była gwarantem porządku społecznego. Trzeba pamiętać, że chociaż już wcześniej władcy Norwegii podejmowali dzieło chrystianizacji, to jednak w dużej mierze pozostawała ona nadal krajem pogańskim²², gdzie tradycja sądownicza była prawie nieznana²³. Młody król miał tego świadomość już wcześniej. Dlatego w drogę do Norwegii zabrał ze sobą czterech biskupów misyjnych z Anglii²⁴. Dzieło chrystianizacji, wprowadzania nowych struktur społecznych i nowego porządku prawnego nie było dziełem łatwym. Olav napotykał na opór ze strony jarli, to jest wpływowych władców regionalnych, oraz szlachty²⁵. Metody, które stosował, aby nakłonić ludzi do przyjęcia chrztu, były często nacechowane przemocą czy nawet brutalnością²⁶. O. Müller stara się wyjaśnić ten fenomen, wskazując na specyfikę epoki i jej odniesienie do wartości chrześcijańskich. Podkreśla, że Olav konsekwentnie realizował przyjęty przez siebie ideał chrześcijaństwa. Można to dostrzec w konfliktach króla ze szlachtą, gdyż ten pierwszy często brał w obronę słabych i nisko urodzonych. Równocześnie – podkreśla Müller – trudno byłoby oczekiwać od niego realizacji wrażliwości chrześcijańskiej według wzoru z XXI w. Dla pełnego ideałów Olava podstawą była walka dla Chrystusa, który miał osiągnąć zwycięstwo nad bogami Valhalli²⁷. Każdy zatem, kto nie podporządkował się prawu chrześcijańskiemu był poddawany represjom.

Podziwu godna jest gorliwość w realizacji ideałów młodego króla i konsekwencja, z jaką zmieniał on stare obyczaje oraz budował autorytet władcy jako strażnika sprawiedliwości i porządku²⁸. Doświadczenia zebrane w Anglii oraz

²¹ Por. tamże, s. 35–37.

²² Por. E. Boshof, *Bischöfe, Mönche und Kaiser (642–1054)*, w: *Die Geschichte des Christentums. Religion. Politik. Kultur*, red. N. Brox, O. Engels, G. Kretschmar i inni, t. 4, Freiburg im Breisgau: Herder 1994, Sonderausgabe 2010, s. 909.

²³ Por. E. Gunnes, *Rikssamling og kristing 800–1177*, s. 245n.

²⁴ Por. L. R. Langslet, *Olav den Hellige*, s. 31.

²⁵ Por. E. Gunnes, *Rikssamling og kristing 800–1177*, s. 246–253.

²⁶ Por. O. Müller, *Olav den hellige*, s. 43n.

²⁷ Por. tamże, s. 44–68. Ta obszerna analiza wskazuje bardzo trafnie na fakt, że Olav był człowiekiem ówczesnych czasów i ówczesnej epoki. Nadal pozostał – przynajmniej w sposobie wyrażania emocji – wikingiem. Jak podkreśla Müller: „Olav nie był chłopcem ze szkoły niedzielnej”.

²⁸ Por. tamże, s. 53–68. Zwrócenie szczegółowej uwagi na wprowadzane prawa wskazuje na mocne zakorzenienie w tradycji Kościoła zachodniego.

w Normandii ciągle pobudzały go, aby stać się dla Norwegii monarchą na miarę Karola Wielkiego. Był ojcem dla ubogich i uciskanych, ale z drugiej strony surowym sędzią dla tych, którzy nie przestrzegali praw chrześcijańskich. Wydaje się, że ideał państwa scentralizowanego i funkcjonującego w oparciu o władzę króla i strukturę kościelną stanowiły motor jego postępowania. Analiza tekstów Snorre *Heimskringla*, uwagi Sigrid Undset, zawarte w jej książce *Helgener*, doprowadziły Müllera do interesujących wniosków. Dostrzegamy w nich opis cech charakteru świętego, jego świadomość misji chrystianizacji Norwegii i bycia dla całej Norwegii władcą na wzór nie tylko Karola Wielkiego, ale i na wzór Chrystusa Króla²⁹. Olav nie chciał kontynuować tradycji królów, którzy byli nimi ze względu na bogactwa przywiezione z łupieżczych wypraw, służące do kupowania sobie lojalność możnych i wpływowych jarli oraz przywódców klanów. Dzieło chrystianizacji, wprowadzenie praw chrześcijańskich, budowa nowej rzeczywistości społecznej i nowego obrazu króla uświadomiły Olavowi, że stał się królem chrześcijańskim, królem z Bożej łaski, który czerpie swoją siłę z wyższego świata³⁰.

Ta nowa i bezkompromisowa postawa musiała w efekcie doprowadzić do konfliktów i wreszcie do buntu przeciw władzy królewskiej. Nie bez znaczenia dla tego procesu były wpływy Knuta Wielkiego, króla Danii i Anglii. Bogaty monarcha użył swego złota, aby przekupić możnych i wpływowych arystokratów i w ten sposób zbudować opozycję wobec Olava. Ich chciwość, żądza władzy i chęć otrzymania przyrzeczonych przez króla Knuta przywilejów popchnęła znowu Norwację do walk i rozbicia³¹. Początkiem końca była porażka pod Skane, która stanowiła punkt zwrotny panowania Olava. Jednakże dopiero klęska jego floty w Boknfjorden (grudzień 1027 r.) doprowadziła do konieczności ucieczki króla z ojczyzny³².

Olav porzucił swoje łódzie i drogą lądową udał się do Szwecji. Odesłał do domów większość wiernych mu wojowników. W Norwegii pozostał także biskup Grimkjell, który w zamyśle króla miał czuwać nad nowo utworzoną strukturą kościelną. Olavowi towarzyszyła tylko niewielka grupa przyjaciół, jego żona królowa Astrid, córka Ulvhild oraz syn Magnus³³. Szwecja jednak nie była miejscem docelowym, do którego miał się udać. Tutaj pozostawił bezpiecznie królową Astrid wraz z córką, a sam z garstką wiernych druchów i synem Magnusem udał się na Ruś, na zaproszenie wielkiego księcia Jarosława i jego szwedzkiej małżonki Ingegerd³⁴.

²⁹ Por. tamże, s. 73–80.

³⁰ Por. tamże, s. 75.

³¹ Por. tamże, s. 69–72.

³² Por. L. R. Langslet, *Olav den Hellige*, s. 67–72.

³³ Por. O. Müller, *Olav den hellige*, s. 72; Snorre, *Heimskringla*, s. 248.

³⁴ Por. O. Müller, *Olav den hellige*, s. 72; Ø. Morten, *Jakten på Olav den hellige*, Oslo: Spartacus 2013, s. 137.

3. Duchowa przemiana na wygnaniu

Kronikarz Snorre zanotował, że pobyt na Rusi był dla Olava czasem głębokiej przemiany ducha³⁵. Trzeba mieć świadomość, że ów uchodźca zetknął się tam z kulturą Wschodu i tradycją Kościoła wschodniego³⁶. Langslet stwierdza, że Olav

w Kijowie spotyka odnowę duchową, która mocno oddziałuje. W tym czasie myśli neoplatońskie, ze swoim źródłem w Dionizym Areopagicie i jego metafizyką światła, stają się dominującym kierunkiem duchowym w Bizancjum i Kijowie – i w końcu w całym Kościele wschodnim³⁷.

Z pewnością Olav miał także okazję zapoznać się z tradycją życia monastycznego oraz chrześcijańską mistyką światła. Warto zaznaczyć w tym miejscu, że kilka dziesiątków lat później w Nidaros (późniejsze Trondheim) rozbrzmiewała liturgiczna sekwencja ku czci św. Olava, rozpoczynająca się od słów: *Lux illuxit laetabunda*³⁸. Ta mistyka światła odnosi się jak najbardziej do wspomnianych poglądów Pseudo-Dionizego Areopagity. Komentując je, Stefan Świeżawski zwraca uwagę na zadanie każdego bytu, którym jest

dążenie, by upodobnić się do Boga. Dlatego w świecie wyróżniamy dwa rodzaje ruchu: z góry w dół (zstępujący) i z dołu do góry (wstępujący). Ruch od Boga (zstępujący) to oświecenie i udzielanie siły bytom, by mogły powrócić do swojego boskiego źródła: A jednak każda emanacja świetlistej jasności, spływająca na czas w darze dobroci, z poruszenia Ojca, wznosi nas zarazem w swojej jednoczącej mocy na powrót w górę i zwraca do jedności i boskotwórczej niezłożoności Ojca, skupiając w sobie wszystko³⁹.

Nie bez znaczenia była także nauka dotycząca mistyki i kontemplacji. Być może w niej pokonany król rozpoznał drogę odnowy i umocnienia⁴⁰. Snorre pisze o intensywnym życiu wewnętrznym Olava, o jego modlitwie i medytacji. Nawet o uzdrowieniu chłopca, którego miał dokonać na prośbę królowej Ingegerd⁴¹. Przytoczone opowieści z pewnością są napisane w konwencji staronorweskich sag i wyolbrzymiają tak zalety, jak i uczynki władcy. Do tego stylu należało również zwrócenie uwagi na błędzenie duszy. Jest jednak bardzo istotne w tym przekazie, że Olav przeżywa daleko idący kryzys wewnętrzny. Nie

³⁵ Por. Snorre, *Heimskringla*, s. 257–260.

³⁶ Por. E. Boshof, *Bischöfe, Mönche und Kaiser (642–1054)*, s. 942–944.

³⁷ L. R. Langslet, *Olav den Hellige*, s. 79.

³⁸ Tamże, s. 115.

³⁹ S. Świeżawski, *Dzieje europejskiej filozofii klasycznej*, Warszawa – Wrocław: Wydawnictwo Naukowe PWN 2000, s. 368.

⁴⁰ Por. tamże, s. 369.

⁴¹ Por. Snorre, *Heimskringla*, s. 258.

oznacza to, że chce zrezygnować z marzenia uczynienia Norwegii chrześcijańską i sprawiedliwą. Jednakże w tym momencie jest bezsilny i zdany na łaskę wielkiego księcia Jarosława. Zanim dojdzie do misterium światłości, musi przejść przez misterium cierpienia. Jako król zawiódł, utracił królestwo. Zostało mu ono zabrane przez króla Danii, Knuta Wielkiego. Nawet chrześcijaństwo, które tak gorliwie wprowadzał i umacniał, nie jest wystarczająco mocne i stabilne. Nawet wobec swojej niedoszłej żony, królowej Ingegerd⁴², występuje nie jako potężny władca, ale jako pokonany i strapiony uchodźca. Müller wspomina, że król Olav odrzuciwszy ofertę wielkiego księcia Jarosława, aby zostać królem Bułgarii, chciał udać się jako pielgrzym do Jerozolimy i wstąpić do zakonu. Te duchowe rozterki nie zagłuszyły w nim myśli o powrocie do Norwegii⁴³. Niewątpliwie znowu zderzyły się w nim normańska przeszłość i chrześcijańska rzeczywistość. Stare przeświadczenie o podległości losowi i jego kaprysom oraz nowa wierność Bożej woli i opatrności.

Te i podobne myśli przypominają ciemną noc mistyczną, po której pokonaniu doświadcza się jasnego światła spotkania z Bogiem. To jasne światło z pewnością zauważył Olav w wieściach, które otrzymał z Norwegii: jarl Hakon zginął w czasie sztormu, powracając z Anglii, a zatem Norwegia była znowu bez władcy⁴⁴. Tę okazję Olav chciał wykorzystać i spróbować odzyskać królestwo. Snorre – według tradycji staronorweskich – przedstawia cały proces namysłu króla jako walkę wewnętrzną dokonującą się w snach. Wiele z tych opisów poruszało trubadurów i malarzy dawnych czasów, ale także i dzisiaj poruszają badaczy, wskazując na świadomość i oddanie Olava jego misji. Tą misją miało być krzewienie chrześcijaństwa i bycie jego fundamentem, tak jak Chrystus jest fundamentem Kościoła⁴⁵.

Bogatszy o nowe doświadczenie Kościoła wschodniego, oraz umocniony życiem modlitwy i doświadczeń mistycznych, Olav powrócił do Norwegii. Jego powrót z militarnego punktu widzenia nie miał wielkiej szansy powodzenia. Nie mógł on liczyć na nadzwyczajną pomoc ze strony króla Szwecji, ani nawet samego księcia Jarosława. Wiedział jednak, że jego siłą jest Bóg. To zostało wyrażone przez Snorre: „dlatego wracaj ufnie do twojego kraju i niech Bóg będzie ci świadkiem, że on jest twoją własnością”⁴⁶.

⁴² Por. O. Müller, *Olav den hellige*, s. 72. Ingegerd (na Rusi zmieniła imię na Irina) miała poślubić Olava. Jednak nie doszło do tego ślubu, ze względu na przyjęcie prośby o rękę księżniczki złożoną przez posłów w imieniu wielkiego księcia Jarosława Mądrego.

⁴³ Por. tamże, s. 82n.

⁴⁴ Por. L. R. Langslet, *Olav den Hellige*, s. 81.

⁴⁵ Por. tamże, s. 80n; O. Müller, *Olav den hellige*, s. 84–89.

⁴⁶ Snorre, *Heimskringla*, s. 258. „Derfor skal du trøstig dra tilbake til ditt land og la Gud vaere ditt vitne på at det er din eiendom”.

Z przedstawionej analizy tekstów można wyciągnąć wniosek, że Olav na Wschodzie jeszcze bardziej pogłębił swoją wiarę. Nadto wzrosła w nim świadomość odpowiedzialności za swoje królestwo. Jak w Rouen pojawiło się w nim mocne pragnienie ofiarowania się Chrystusowi, poprzez zanurzenie w Jego zmartwychwstaniu i uczestniczenie w triumfie Chrystusa Króla, tak na Rusi uświadomił sobie, że przyszedł czas na uczestniczenie w męce i śmierci Pańskiej.

4. Powrót do Norwegii, śmierć i uznanie świętości

W 1030 r. Olav Haraldsson opuścił Kijów wraz z niewielką armią. Przez Szwecję, gdzie dołączyło się do niego ok. 700 wojowników, powrócił do Norwegii. 29 lipca 1030 r. doszło do bitwy pod Stiklestad, w której Olav poniósł klęskę i sam w niej zginął⁴⁷. Śmierć Olava, a więc to, co można byłoby uznać za koniec, stała się początkiem zupełnie nowej rzeczywistości. Kroniki donoszą, że krótko potem u jego grobu dokonało się wiele cudów. To zaś obudziło kult, który zaowocował ogłoszeniem go świętym już w 1031 r.⁴⁸ Nielubiany król stał się niemal natychmiast po swojej śmierci przykładem oporu i walki przeciw obcemu, duńskiemu panowaniu. Olav stał się także symbolem jedności narodu i władzy królewskiej. Katedra wzniesiona później nad grobem świętego zyskała miano najwspanialszej budowli Północy, „serca i korony Norwegii”⁴⁹. Dominacja duńska została przewyciężona w 1035 r., a na tron Norwegii został powołany syn świętego, Magnus. Przez wiele dziesiątków lat utrwalany był kult św. Olava. Powstawały opisy jego cudów, ale także i męczeńskiej śmierci. Przybywało sekwencji i hymnów liturgicznych, które po dziś dzień rozbrzmiewają w katedrze w Trondheim⁵⁰. Święty Olav właściwie zaczął być postrzegany jako założyciel królestwa Norwegii, jako ten, który przyniósł jej chrześcijaństwo i pierwszy wprowadzał chrześcijańskie prawo⁵¹. D. A. Sikorski w swoim artykule o Olavie II Haraldssonie wspominał

⁴⁷ Por. E. Boshof, *Bischöfe, Mönche und Kaiser (642–1054)*, s. 909; L. R. Langslet, *Olav den Hellige*, s. 87–91. Langslet dokonuje analizy podań dotyczących zarówno samej daty bitwy pod Stiklestad, jak i zabicia króla Olava. Potwierdza znane ustalenia historyków, ale zwraca przy tym uwagę na wymiar mistyczny śmierci króla.

⁴⁸ Por. L. R. Langslet, *Olav den Hellige*, s. 96n.

⁴⁹ Tamże, s. 97. „Norges hjerte og krone”.

⁵⁰ Por. tamże, s. 114–117. *Passio et miracula beati Olavi*, opracowane przez arcybiskupa Nidaros Øysteina (XII w.), do tej pory są czytane i wystawiane na plenerowych przedstawieniach (Stiklestad). Podobnie jak sekwencja *Lux illuxit laetabunda* jest śpiewana w liturgiczną uroczystość św. Olava 29 lipca.

⁵¹ Por. D. A. Sikorski, *Olaf II Haraldson, Olaf z Norwegii*, w: *Encyklopedia katolicka* t. 14, Lublin: TN KUL 2010, k. 491; L. R. Langslet, *Olav den Hellige*, s. 158–160; E. Boshof, *Bischöfe, Mönche und Kaiser (642–1054)*, s. 909.

o szczególnym przywileju nadanym norweskiemu Kościołowi przez Magnusa V ok. 1135 r. Idzie w nim o nazwanie Olava „wiecznym królem Norwegii oraz uczynienie panujących monarchów jego reprezentantami i wasalami”⁵².

Święty Olav nadal jest nazywany *Rex perpetuus Norwegiae* (nor. *Norges evige konge*), chociaż zawirowania polityczne i religijne sprawiły, że jego kult i pielgrzymki do katedry Nidaros znacznie osłabły, a nawet ustały. Kolejny zwrot w dziejach królestwa Norwegii, jak i chrześcijaństwa w jej granicach dokonał się w Wielkanoc 1 kwietnia 1537 r., kiedy ostatni arcybiskup Nidaros Olav Engelbrektsson odpłynął do Holandii. Nigdy więcej nie powrócił do Norwegii, w której rozpoczął się czas reformacji oraz ponownej zależności od Królestwa Danii⁵³. Nie był to okres prowadzenia wojen religijnych czy dramatycznych batalii. Zmiany nie następowały gwałtownie, lecz skutecznie. Pisał o nich Langslet, dokonując szerszej analizy początku reformacji i jej rozwoju w aspekcie doktrynalnym i politycznym⁵⁴. Trzeba jednak zaznaczyć, że istotnym dla kultu św. Olava było zniszczenie przez duńskich poborców podatkowych relikwiarza świętego króla⁵⁵. Mimo to jego relikwie zostały zachowane. Nadal święty męczennik był otaczany wielką czcią i nie zmieniła tego nawet wojna. Wskazuje na to uroczysta procesja w dniu 8 czerwca 1564 r., w której ponownie przeniesiono relikwie św. Olava do katedry Nidaros⁵⁶. Role, jaką w tym czasie odgrywał grób świętego, podkreśla także fakt jego zniszczenia w 1568 r., aby – jak czytamy w uzasadnieniu – „nie był on więcej miejscem gromadzenia się dla papieskiego uwielbienia czy norweskich buntowników”⁵⁷.

Nadszedł czas, gdy zarówno kult św. Olava, jak i katedra w Nidaros popadły w ruinę i zostały prawie całkowicie zapomniane. Niemniej można i w tym trudnym czasie zauważyć przejawy kultu świętego króla Norwegii,

⁵² D. A. Sikorski, *Olaf II Haraldson, Olaf z Norwegii*, k. 491.

⁵³ V. Henriksen, *Fra kristning til reformasjon*, s. 82.

⁵⁴ Langslet dokonał takiej analizy i podkreśla w niej głównie wymiar polityczny reformacji, w przeciwieństwie do niewielkiego oddziaływania wątku religijnego. Zmiany oczywiście następowały, ale właściwie poprzez późniejsze kontakty z Danią. Przytacza on także wątki teologiczne reformacji, które później zaważyły na szczególnym odniesieniu do relikwi św. Olava. Por. tenże, *Olav den Hellige*, s. 190–195. Sytuację Kościoła katolickiego w czasie reformacji opisuje również O. Garstein, zwracając uwagę na gruntowną analizę źródeł, a nawet artefaktów jak kamienie nagrobne, aby w ten sposób dowiedzieć się więcej o recepcji i rozwoju teologii protestanckiej. Por. tenże, *Undergrunnskirken 1537–1814*, w: *Den katolske kirke i Norge. Fra kristningen til idag*, red. J. W. Gran, E. Gunnes, L. R. Langslet, Oslo: Aschehoug 1993, s. 87–141.

⁵⁵ Por. L. R. Langslet, *Olav den Hellige*, s. 195n.

⁵⁶ Por. tamże, s. 197.

⁵⁷ Tamże, s. 197.

co podkreśla Langslet⁵⁸. Jednakże koniecznym jest doprecyzowanie jego analizy. Przejawy kultu, o których wspomina, dotyczą właściwie *podziemnego* Kościoła katolickiego i jego wiernych. Nie można powiedzieć na tym jeszcze etapie, że dziedzictwo św. Olava stało się współwłasnością środowiska protestanckiego. Ale epoki się zmieniają. Początek XIX w. wraz z romantyzmem narodowym obudził na nowo w protestanckiej Norwegii zainteresowanie świętym królem i średniowieczem⁵⁹. Okres narodowego romantyzmu przyczynił się do odnowy kultu św. Olava, czy wręcz przyjęcia go w Kościele protestanckim. Langslet wylicza artykuły i dyskusje z 1856 r., które zachęcały do wprowadzenia uroczystości ku czci św. Olava (tzw. Olsok) oraz zaproponowały wzór formularza liturgicznego. Nie zabrakło również krytycznych głosów w kwestii tego kultu. Nawet obawiano się odrodzenia papizmu⁶⁰. Te i podobne dyskusje dowodzą, że mimo odejścia od kultu świętych i czci ich relikwii, nadal w protestanckim społeczeństwie Norwegii zachował się kult św. Olava.

Coraz częściej dziedzictwo świętego postrzegano jako fundament dla narodu i odrodzenia Królestwa Norwegii. Wszelkie działania w tym zakresie były podejmowane przez różne środowiska społeczne i polityczne, które z pewnością były protestanckie, jak i cała Norwegia, jednakże Kościół norweski nie włączył się w tę dyskusję i nurt odrodzenia⁶¹.

5. Święty Olav u podstaw tożsamości narodowej Norwegów

Narodowy romantyzm, poparty rozpowszechnieniem się dzieła *Heimskringla* Snorre Sturlansona, coraz częściej budził w Norwegach świadomość narodową i dumę ze swojej przeszłości⁶². Równocześnie osoba Olava Haraldssona stała coraz wyraźniej w centrum rozmaitych debat, a nawet wymiany zdań na łamach różnych czasopism. Sięgając do sag średniowiecznych i opracowań historycznych, zaczęto podkreślać fakt, że dopiero po męczeńskiej śmierci Olava w bitwie pod Stiklestad w 1030 r. doszło do zjednoczenia i powstania Królestwa Norwegii. *Rex Perpetuus Norvegiae*⁶³ na nowo zyskał znaczenie

⁵⁸ Por. tamże, s. 204.

⁵⁹ Por. tamże, s. 205.

⁶⁰ Por. tamże, s. 207.

⁶¹ Por. tamże, s. 207–210.

⁶² L. R. Langslet, K. Ødegård, *Olav den hellige. Spor etter helgenkongen*, Oslo: Forlaget Press 2011, s. 273–276.

⁶³ Por. L. R. Langslet, *Olav den Hellige*, s. 18. Autor przytacza i analizuje legendy o Olavie i jego proroczych snach: „Vend du tilbake til din odel, for du skal bli konge over norge til evig tid!”. („Wróć do swej ojcowizny, ponieważ zostaniesz królem Norwegii na wieczny czas”).

w budowaniu tożsamości narodowej. Henrik Mathiesen i Bjornstjerne Bjornson to osoby, które nie tylko podjęły niezwykle istotny wysiłek, aby Olav stał się owym czytelnym fundamentem, ale także świętym królem i orędownikiem u Boga, który wprowadził w Norwegii chrześcijaństwo. Nie był to proces łatwy. W 1897 r. doszło do znacznego przełomu. Bjornson, jeszcze przed uroczystościami w Trondheim, w jednym z swoich prasowych artykułów postawił zasadnicze pytanie: „kto ma tak wielkie zasługi dla norweskiego chrześcijaństwa i kultury czy praworządności jak święty Olav?”⁶⁴. Odpowiedzią stało się jego wielkie wystąpienie i przemowa podczas uroczystości ku czci św. Olava w czasie obchodów rocznicowych w Trondheim w 1897 r. Pragnął on w ten sposób ustanowić na nowo Olsok, jako „wielki narodowy kościelny dzień”. Langslet przytacza jeszcze inne zdanie, w którym Bjornson nazywa Olava: „Przewodnikiem Norwegii od Bożego tronu; obroną kraju, jego chorągwią, jego prawem, jego najwyższym czasem honoru”⁶⁵. Walka o Olsok stała się symbolem świadomości narodowej. Do tej walki był wezwany luterński Kościół Norwegii, który jak dotąd nie chciał podjąć dziedzictwa św. Olava. To dziedzictwo było mocno osadzone nie tylko w kulturze, ale i w religii. Olav Haraldsson stawał się w sposób coraz bardziej i bardziej wpisanym w tożsamość narodu norweskiego świętym, a zatem coraz bardziej także i świętym Kościoła Norwegii.

Przełom nastąpił w 1905 r. wraz z rozwiązaniem unii szwedzko-norweskiej. Atmosferę tego czasu oraz wyjątkowe znaczenie świętego króla Norwegii podkreśla Langslet, analizując ówczesne wydarzenia. Uwypukla w nich niezmiennie istotne znaczenie katedry Nidaros (kościół Olava) i zmianę nastawienia duchowieństwa protestanckiego w kwestii narodowej. Również Olav Haraldsson zajął należne mu miejsce i zaczął stawać się w świadomości Norwegów świętym, który łączy naród i królestwo⁶⁶. Tę nową atmosferę podkreślają cytowane przez Langsleta słowa pieśni ku czci św. Olava napisane przez Bjornsona:

Ludu w ojczyźnie Świętego Olava,/ który wprowadził pomiędzy wolnych,/ który dał prawo i chrześcijańską wiarę/ poprzez chrzest w swojej męczeńskiej krwi./ Teraz powstań, śpiewaj w dniu Olava/ do Boga Olava za Norwegię⁶⁷.

Ćwierć wieku później, w 1930 r., obchodzono w Norwegii 900-lecie męczeńskiej śmierci Olava. Było to wydarzenie, w którym entuzjastycznie wspominano świętego i proszono o jego wstawiennictwo. Osoba świętego

⁶⁴ L. R. Langslet, K. Ødegård, *Olav den hellige. Spor etter helgenkongen*, s. 277n.

⁶⁵ Tamże, s. 279.

⁶⁶ Por. tamże, s. 280–283.

⁶⁷ Tamże, s. 280.

króla jawiła się jako czytelny znak wspólnoty chrześcijan w Norwegii. Niemniej trzeba zaznaczyć, że katolicy – mimo zaproszenia – nie świętowali razem z protestantami tego jubileuszu⁶⁸. Nie był to jeszcze czas otwarcia na ekumenizm. Ta chwila jednak nadeszła, co stało się też znakiem odnowy w obchodach uroczystości św. Olava. Coraz częściej w duchu ekumenicznym luteranie i katolicy razem wspominali świętego. 2 czerwca 1989 r. papież Jan Paweł II i luterkański biskup Kristian Kyrre Bremer wspólnie odprawili nabożeństwo ekumeniczne w katedrze Nidaros⁶⁹. Od tego czasu św. Olav jeszcze bardziej łączy działania luteranów, katolików oraz prawosławnych. Wszystkie trzy wyznania mają swoje świątynie w Stiklestad, które podczas święta Olava łączą swą część ku świętemu królowi Norwegii w jednej, wspólnej radości wiary. Ta wiara mówi, jak podkreślił Langslet, że

śmierć nie jest unicestwieniem, ale wejściem do życia wiecznego z Bogiem. Nadto w apostołskim wyznaniu wiary, wspólnym dla wszystkich chrześcijan, wyznajemy świętych obcowanie, które jest wspólnotą modlitwy i wstawienictwa wszystkich ochrzczonych zarówno żywych, jak i umarłych. Byłoby zatem jak najbardziej na miejscu zobaczyć norweskiego króla stojącego w gronie świętych, króla, który zginął pod znakiem krzyża i który modli się za nas przed naszym Królem za kraj, który nosił w swoim sercu⁷⁰.

6. Ekumeniczny wymiar Jubileuszu 1000-lecia Nawrócenia i Chrztu św. Olava Haraldssona

Powyższa analiza wybranych opracowań dotyczących życia i działalności Olava II Haraldssona, a także zwrócenie uwagi w kontekście historycznym na najważniejsze wydarzenia z jego życia, nie pozostawiają wątpliwości, że stał się on dla chrześcijan w Norwegii kimś ważnym. Ponadto można zauważyć, że coraz częściej protestanci, prawosławni i katolicy czerpią z tego samego dziedzictwa, którym jest znaczenie i wpływ św. Olava. Jego doświadczenie Kościoła Zachodu i Wschodu, jak i ofiara życia dla krzewienia i umocnienia chrześcijaństwa stanowią także istotną część tego dziedzictwa. Równie ważną jego częścią jest świadome budowanie jedności swego królestwa i narodu. Przeprowadzona analiza wyłoniła te elementy, który zaowocowały wspólnym świętowaniem przez protestantów, prawosławnych i katolików Jubileuszu Nawrócenia i Chrztu Olava w Stiklestad w dniu liturgicznej uroczystości św. Olava 29 lipca 2014 r. Ta sama radość i czerpanie ze wspólnego źródła dziedzictwa Kościołów wschodniego i zachodniego pozwoliła prawosławnym

⁶⁸ Por. tamże, s. 280–282.

⁶⁹ Por. L. R. Langslet, *Olav den Hellige*, s. 212n.

⁷⁰ L. R. Langslet, K. Ødegård, *Olav den hellige. Spor etter helgenkongen*, s. 284–286.

i katolikom wspólnie cieszyć się św. Olavem w Oslo. Ta sama odpowiedzialność za Kościół i powierzona misję krzewienia chrześcijaństwa zgromadziła protestantów i katolików w Rouen, aby dziękować Bogu za nawrócenie i chrzest Olava oraz za dialog ekumeniczny, który rozwija się dzięki jego jednoczącej roli.

* * *

Bez wątpienia dla prawosławnych i katolików król Olav II Haraldsson jest świętym. Dla protestantów norweskich to fundament chrześcijaństwa i tożsamości narodowej. Dla wszystkich zaś chrześcijan zamieszkujących Królestwo Norwegii Olav Haraldsson stał się Wiecznym Królem Norwegii i sercem tego królestwa. Ten fenomen zaistniał dzięki wierze Olava i jego poświęceniu dla Chrystusa, a także wydarzeniom politycznym dziejącym się na przestrzeni ostatniego tysiąclecia. Owocem tej wiary i męczeństwa są przecież dzisiejsi chrześcijanie w Norwegii.

Opowiedzenie się Olava za prawem chrześcijańskim, jak i doświadczenie działania społeczeństwa kultury Zachodu oraz duchowości i mistyki kultury Wschodu są jednym z najistotniejszych elementów jego osobowości, do którego każde z wyznań chrześcijańskich może się odwołać i może odnaleźć w nim część swojej tożsamości. Jest to niewątpliwie ten element, który sprzyja podejmowaniu wysiłków ekumenicznych, aby budować jedność w Chrystusie i prosić św. Olava o modlitwę przed Bożym tronem za wszystkich chrześcijan zamieszkujących Królestwo Norwegii.

Bibliografia

1000 år sidan Olav blei døpt, <https://kirken.no/nb-NO/om-kirken/aktuelt/1000-ar-sidan-olav-blei-doypt/> (dostęp 22.04.2016).

Banaszak M., *Historia Kościoła katolickiego*, t. 2, Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej 1989.

Boshof E., *Bischöfe, Mönche und Kaiser (642–1054)*, w: *Die Geschichte des Christentums. Religion. Politik. Kultur*, red. N. Brox, O. Engels, G. Kretschmar i inni, t. 4, Freiburg im Breisgau: Herder 1994, Sonderausgabe 2010.

Feiring av Olavs Døp i Rouen, <http://www.olavsdagene.no/nyheter/feiring-av-olavs-dap-i-rouen.html> (dostęp 23.04.2016).

Garstein O., *Undergrunnskirken 1537–1814*, w: *Den katolske kirke i Norge. Fra kristingen til idag*, red. J. W. Gran, E. Gunnes, L. R. Langslet, Oslo: Aschehoug 1993, s. 87–141.

Guhnfeldt C., *Kilden til Olav den helliges dåp finnes og feires i Frankrike*, <http://www.aftenposten.no/fakta/innsikt/Kilden-til-Olav-den-helliges-dap-finnes-og-feires-i-Frankrike-7625147.html> (dostęp 22.04.2016).

Gunnes E., *Rikssamling og kristing 800–1177*, w: *Norges historie*, red. Knut Mykland, t. 2, Oslo: Cappelen 1976.

Haugen Egge J., Soot-Ryen T., *1000 år siden Olav den helliges dap*, <http://www.nrk.no/trondelag/1000-ar-siden-olav-den-helliges-dap-1.11992977> (dostęp 24.04.2016).

Henriksen V., *Fra kristning til reformasjon*. w: *Den katoske kirke i Norge*, red. J. W. Gran, E. Gunnes, L. R. Langslet, Oslo: Aschehoug 1993, s. 3–83.

Kristiansen T., *Storslått feiring av Hellig Olavs dåp*, <http://www.bergen.kirken.no/Artikler/Nyheter/ArticleId/17458/Storslatt-feiring-av-Hellig-Olavs-dap> (dostęp 22.04.2016).

Kumor B., *Historia Kościoła*, t. 2, Lublin: Wydawnictwo KUL 2003.

Langslet L. R., *Olav den Hellige*, Oslo: Gyldendal 1998².

Langslet L. R., Ødegård K., *Olav den hellige. Spor etter helgenkongen*, Oslo: Forlaget Press 2011.

Morten Ø., *Jakten på Olav den hellige*, Oslo: Spartacus 2013.

Müller O., *Olav den hellige. Olav Haraldsson*, Oslo: St. Olav / Maximilian 2010.

Norrøn mytologi, https://snl.no/norr%C3%B8n_mytologi (dostęp 23.04.2016).

Olszewski D., *Dzieje chrześcijaństwa w zarysie*, Katowice: Księgarnia św. Jacka 1983.

Sikorski D. A., *Normanowie*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 13, Lublin: TN KUL 2009, k. 1403–1405.

Sikorski D. A., *Olaf II Haraldson, Olaf z Norwegii*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 14, Lublin: TN KUL 2010, k. 491n.

Snorre Sturlason, *Heimskringla. Norske kongesagaer*, tłum. K. A. Pollestad, t. 2, Oslo: Gyldendal 2012.

Swieżawski S., *Dzieje europejskiej filozofii klasycznej*, Warszawa – Wrocław: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2000.

Valhall – mytologisk <https://snl.no/Valhall%252Fmytologisk> (dostęp 23.04.2016).

Øyma H., *Oslo katolske bispedømme gir olavsrelikvie til ortodokse menighet*, <http://www.katolsk.no/nyheter/2014/10/oslo-katolske-bispedomme-gir-olavsrelikvie-til-ortodoks-menighet> (dostęp 23.04.2016).

Øyma H., *Oslo: Velkommen til feiring av Olav den helliges omvendelse*, <http://www.katolsk.no/nyheter/2014/09/oslo-velkommen-til-feiring-av-olav-den-helliges-omvendelse> (dostęp 22.04.2016).

Summary

THE ECUMENICAL IMPORTANCE OF THE PERSON AND WORK OF ST. OLAV HARALDSSON

The article presents the person and work of St. Olav and the significance of his character for the modern ecumenical relations in Norway. Olav Haraldsson (995–1030) is an important element of culture and religion in the Kingdom of Norway. Olav got to know the Christian faith and the culture of Europe and the Church during his numerous expeditions. He was fascinated by the person of Charlemagne. He abandoned paganism and was baptized in 1014 in Rouen. In 1015 he came back to Norway to become King. He introduced the Christian faith and law in his kingdom and established new social structures. However, he suffered defeat and fled to Ruthenia, where he got acquainted with the culture and mysticism of the East. Upon his return to Norway, Olav suffered a martyr's death at Stiklestad on 29 July 1030. He was soon declared a saint and became a symbol of Norwegian identity and nationality. He later became the foundation of the Norwegian state and the Norwegian protestant church. Both Catholics and Orthodox worship Olav as a saint. He became a person gathering all Norway's Christians. His faith, his experience of the culture of the East and the West, and his martyrdom make Olav an exceptional person for the ecumenical dialogue.

Keywords: Olav Haraldsson, the millennium of Olav's baptism, Norway, the Normans

Słowa kluczowe: Olav Haraldsson, 1000-lecie chrztu Olava, Norwegia, Normanowie

Ks. Albert Tomasz MĄCZKA Can.Reg. – ur. w 1967 r. w Kielcach. Kanonik Regularny Kongregacji Austriackiej. W latach 2007–2010 wikariusz w parafii St. Paul w Bergen (Norwegia); w latach 2010–2015 wikariusz generalny Prałatury Terytorialnej w Trondheim (Norwegia). Od 2015 r. socjusz mistrza nowicjatu, a od 2016 r. mistrz nowicjatu i dyrektor klerykatu w klasztorze Kanoników Regularnych w Klosterneuburgu w Austrii. Doktorant w Instytucie Ekumenicznym KUL.